

Geniřletilmiř zet

Pakistanlı niversite ğrencileri Arasında Algılanan Ebeveynlik Stilleri ve İnternet Bağımlılığı: Yaş ve Cinsiyet Farklılıkları

Giriř

Ebeveyn tutumu, çocuklarda olumlu ya da olumsuz sonuçların yordanmasında önemli bir etkidir. Teoriler, ebeveynlik stillerinin çocuklar ve ergenler arasında farklı sonuçlar doğurduğunu desteklemektedir. Ancak, ebeveynlik stillerinin üniversite öğrencilerinin veya genç yetişkinlerin davranışları üzerindeki etkisine ilişkin çalışmalar oldukça sınırlıdır. Birçok Pakistanlı üniversite öğrencisi sorunlu internet kullandığından ve internet bağımlılığı geliştirme olasılığı daha yüksek olduğundan bu çalışma, üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığını öngörmede ebeveynlik stillerinin rolü üzerine mevcut literatürdeki bu eksikliği ele almaktadır. Bu çalışma, üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı düzeyini belirlemede anne ve babanın ebeveynlik stillerinin farklı etkilerini incelemektedir. Bir diğer amaç ise çalışma değişkenlerindeki yaş ve cinsiyet farklarını incelemektir. Bu amaçlar doğrultusunda beş hipotez test edilmiştir. İlk olarak, farklı anne ve baba ebeveynlik stillerinin üniversite öğrencileri arasında çeşitli düzeylerde internet bağımlılığını yordadığı varsayılmıştır. Çünkü otoriter ebeveynlik stili, çocuklar için olumsuz davranışsal sonuçları nedeniyle zararlı kabul edilmektedir. İkinci hipotez, otoriter ebeveynlik stiline, demokratik ve izin verici-hoşgörülü ebeveynlik stillerine kıyasla üniversite öğrencileri arasında ciddi internet bağımlılığını yordayacağını varsaymaktadır. Demokratik ebeveynlik stili ise olumlu bir yetiştirme tarzı olarak kabul edilmektedir, ve üçüncü hipotez, demokratik ebeveynlik stiline otoriter ve izin verici-hoşgörülü ebeveynlik stillerine kıyasla üniversite öğrencileri arasında hafif düzeyde internet bağımlılığını yordayacağı varsayımına dayanmaktadır. Dördüncü hipotez ise, erkeklerin kızlardan daha yüksek düzeyde internet bağımlılığına sahip olma olasılığının olup olmadığını test etmektedir. Son olarak, yaşça büyük öğrencilerin küçük öğrencilere kıyasla daha yüksek düzeyde internet bağımlılığına sahip olacağı varsayılmaktadır.

Yöntem

Veriler, 2019 yılı Güz döneminde 200 üniversite öğrencisinden uygun örnekleme tekniğı ile elde edilmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu Sosyal Bilimler Fakültesi'ndedir. Yaş aralıkları 19-25'tir. Küçük yaştaki öğrenciler ($n = 97$) 19-21 yaş aralığındayken, büyük yaştaki öğrenciler ($n = 103$) 22-25 yaş aralığındadır. Cinsiyet bakımından karşılaştırmayı kolaylaştırmak için eşit sayıda erkek ($n = 98$) ve kız ($n = 102$) seçilmesine özen gösterilmiştir. Katılımcılar, Ebeveyn Otoritesi Anketi (PAQ, Buri, 1991) ve İnternet Bağımlılığı Testi'ne (Young, 1998) yanıt vermiştir. Buri (1991), ebeveynlerin çocuklarına karşı ne derece talepkâr ve duyarlı olduklarını değerlendirmek için Ebeveyn Otoritesi Anketi'ni geliştirmiştir. Anne ve baba ebeveynlik stilleri ayrı formlar kullanılarak ölçülmüştür. PAQ, üç alt ölçekte toplam 30 maddeden oluşmaktadır. Her bir alt ölçek, "kesinlikle katılmıyorum" ile "kesinlikle katılıyorum" (1= kesinlikle katılmıyorum, 5= kesinlikle katılıyorum) arasında değişen beşli Likert ölçeğine göre cevaplanan 10 maddeden oluşmaktadır. Yüksek puan, algılanan ebeveynlik stiline daha yüksek seviyede olduğunu göstermektedir. Young (1998) ergenler ve yetişkinler arasında internet bağımlılığının varlığını ve şiddetini değerlendirmek için İnternet Bağımlılığı Testi'ni (IAT) geliştirmiştir. Test 20 maddeden ve 5 puanlık bir ölçek üzerinde 0-100 arasında değişen toplam puan aralığından oluşmaktadır. Daha yüksek puan, kullanıcılar arasında internet bağımlılığının varlığı ve şiddetinin daha yüksek seviyede olduğunu göstermektedir. Veriler katılımcılardan her iki anketin bireysel olarak uygulanması ile toplanmıştır. Çalışmanın tüm aşamalarında katılımcıların gönüllü katılımı ve bilgilerin gizliliğı sağlanmıştır. Tamamlanmamış ve eksik bilgi içeren cevap kitapçıkları veri havuzundan çıkarılmıştır.

Bulgular

İstatistiksel analizler için SPSS yazılımında betimleyici istatistikler, alfa katsayıları, korelasyon ve doğrusal regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Algılanan izin verici-hoşgörülü, otoriter ve demokratik anne ve baba ebeveynlik stillerine ilişkin üç ayrı model test edilmiştir. Yaş ve cinsiyet kontrol değişkenleri, etkilerini sabit tutmak için modellere dahil edilmiştir. Bu kukla kodlu değişkenlerde erkek ve daha genç öğrenciler referans grubu olarak ele alınmıştır. Betimleyici analiz bulguları, Pakistanlı üniversite öğrencilerinin anne ve baba ebeveynlik stilleri alt ölçeklerindeki ortalama puanlarının benzer değerlerde olduğunu göstermiştir. Pakistanlı üniversite öğrencileri arasında demokratik ebeveynlik en yaygın olarak algılanan stildir. Öğrencilerin yaklaşık yarısı orta düzeyde internet bağımlılığına ($n = 149$) sahip olduklarını bildirmiştir çünkü genel ortalama puan ($M = 62$) 50-79 arasındadır. Şiddetli internet bağımlılığı 10 üniversite öğrencisinde saptanmıştır. Sadece beş öğrencinin hiç internet bağımlılığı yoktur. Pearson korelasyon bulguları, anne ve baba ebeveynlik stillerinin birbirleriyle ve internet bağımlılığı ile alfa .01 düzeyinde pozitif korelasyon gösterdiğini ortaya koymaktadır. Regresyon analizleri, anne ve baba otoriterliğinin internet bağımlılığı için güçlü risk faktörleri oluşturduklarını, bunu izin verici-hoşgörülü ebeveynliğin izlediğini göstermektedir. İnternet bağımlılığı, anne ve baba otoriterliğinde bir standart birimlik artışla sırasıyla %64 ve %62 oranında artmıştır. Buna karşılık, demokratik ebeveynlik stili, üniversite öğrencilerini internet bağımlılığından kurtarmada koruyucu bir faktör olmuştur. Öğrencilerin belirttikleri baba algısına bağlı olarak internet bağımlılığında %23'lük bir varyans, annenin otoriterlik algısına bağlı olarak ise %25'lik bir varyans gözlemlenmiştir. Standardize edilmiş beta ağırlıklarının benzerliği, öğrencilerin ebeveynlerini birbirinden çok farklı algıladıklarını göstermektedir. Çalışma değişkenlerindeki yaş ve cinsiyet

farklılıklarını incelemek için iki bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Cinsiyet, internet bağımlılığındaki önemli farklılıkları yordamış ve üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığındaki varyansın %15'ini açıklamıştır. Kızların erkeklerden daha az bağımlı olduğu saptanmıştır. Anne ve baba tarafından algılanan ebeveynlik stillerinde cinsiyet farklılıkları anlamlı bulunmamıştır. Yaş, ebeveynlik algısında anlamlı farklılıklar öngörmüş, daha genç ve yaşça daha büyük üniversite öğrencileri ebeveynlerini farklı algılamıştır. Bununla birlikte, bağımlılık yapan internet kullanımında yaş farkları anlamlı bulunmamıştır.

Tartışma

Bu bulgular doğrultusunda, ebeveynler ergenleri ve genç yetişkinleri sorunlu internet kullanımının tehlikelerinden korumak için uygun yetiştirme tarzlarını seçebilirler. Ebeveynler, gençlerin aile stresinden kaçıp internet bağımlılığı gibi riskli davranışlara bulaşmalarını için destekleyici bir aile ortamı sağlama konusunda fikir edinebilirler. Gelecek araştırmacılara çalışmalarında örneklem sayısını, çeşitliliğini ve demografisini artırmaları önerilmektedir. Bu bulgular, ebeveynler ve politika yapıcılar için değerli öneriler sunmaktadır.